

הרב נתן חי

טרקטורון שנמכר ונמצא מנועו פגום

תיאור המקרה

טרקטורון משומש נמכר ב- 6000 ₪. המוכר אמר לקונה כי הטרקטורון תקין, והוא אינו יודע על תקלות כלשהן. אך למחרת הקנייה, בעת שהקונה נסע עם הטרקטורון, דמם המנוע. לאחר שהוסע הטרקטורון למוסך, קבע בעל המוסך כי תיקון המנוע עולה 4000 ₪. הוא ציין שהתקלה היא תוצאה של נזק מצטבר וחלודה במנוע, דבר המעיד על סדק שנפער במנוע זה מכבר.

א. התביעה

התובע, קונה הטרקטורון, טוען שברור שלא היה קונה רכב במצב זה, לכן הוא מבקש לבטל את העסקה ולקבל את כספו בחזרה, וכן את הוצאות ההובלה למוסך ובדיקת הטרקטורון, שהסתכמו בסך 450 ₪. הנתבע טוען שלא ידע על התקלה במנוע, והיה על הקונה לבדוק את הרכב לפני הקנייה. הוא פקפק בזכותו של הקונה לבטל את המקח, אם כי הסכים שצריך להתחשבן שוב, עקב מציאת התקלה במנוע.

ב. השאלות והדין

1. האם חובת הבדיקה של הימצאות תקלות ברכב מוטלת על הקונה או על המוכר?
2. האם תקלה כגון זו שנמצאה במנוע היא עילה לביטול המקח?
3. האם אי ידיעה של הנתבע על התקלה מונע את ביטול המקח?
4. האם מגיע לקונה החזר על הוצאות ההובלה והבדיקה?

1. האם העובדה שהקונה לא ביצע בדיקה לפני רכישת הרכב היא ראייה לכך שהוא מחל על המומים שיתגלו בו?
הבסיס לטענתו של הנתבע, שעל הקונה לשים לב למומים שבמקח הוא לכאורה מדברי ה'מגיד משנה'¹:

---

1. מגיד משנה, הל' מכירה פט"ו ה"ג. הסמ"ע פסק את דבריו להלכה בסי' רלב ס"ק י.

ויש מי שכתב שאם הייתה תקלה שהלוקח יכול היה להבחין בה לאלתר, כגון שיכולין לנסותו ולטועמו, ולא הקפיד לעשות כן, והמוכר מכר לו סתם - אין המקח בטל.

למעשה, היות שהתקלה אובחנה רק לאחר שהתובע לקח את הרכב למוסך לבדיקה, אין זה מום 'שהלוקח יכול להבחין לאלתר' בבדיקה קלה בעת הקנייה, אלא נדרשת לשם כך בדיקה מקצועית במוסך. מלבד זאת, רבים² חולקים על ה'מגיד משנה', וסוברים שאמנם אילו הקונה ידע בוודאות על המום קודם הקנייה וקנה, ברור שיש כאן מחילה; אבל העובדה שהנתבע היה יכול לבדוק, אינה נחשבת כדיעה על המומים ומחילה עליהם. שיטה זו הולמת בפרט בנדון דידן, שהמומים המדוברים אינם מומים המתגלים בבדיקה קלה. נוסף על כך, יש לומר שכאשר הבדיקה כרוכה בהוצאות כספיות, לא ניתן לבוא אל הקונה בטענות שלא בדק את הרכב. כך עולה מדברי 'כסף הקדשים'³, שהעיר על דברי ה'מגיד משנה' הנ"ל: 'להוציא כסף גם מעט כגון לפתוח הכלי, יש לומר שאינו גדר 'יכול להבחין'.

עוד יש מקום לטעון, שמומים ברכב הם דבר שכיח, ולכן חובת הבדיקה מוטלת על הקונה, או שעליו להתנות במפורש שאינו מקבל עליו מומים כלל. הבסיס לטענה זו הוא מדברי ה'שלחן ערוך'⁴: 'טריפות דסירכא, הוא הדין דמבטל מקח; ויש חולקים. הגה: דהואיל והוי דבר דשכיח, הוי ליה לאתנויי'. לדעת ה'יש חולקים' ב'שלחן ערוך'⁵, היות שהמום הוא מום מצוי, הלוקח צריך להתנות בפירוש שאינו מקבל עליו מום זה. ולכאורה הוא הדין בתקלות ברכב, שהן דבר מצוי. למרות זאת, נראה שהתקלות המדוברות בנדון דידן אינן תקלות שכיחות, שהלוקח היה צריך להתנות שאינו מקבל אותן עליו. ולכן אין לראות באי ביצוע בדיקה מקצועית לפני הקנייה, הסכמה של הקונה לרכישת הטרקטורון גם אם יש בו מומים משמעותיים.

2. האם תקלה כגון זו שנמצאה במנוע היא עילה לביטול המקח?
ה'שלחן ערוך'⁶ כתב:

כל הלוקח סתם, אינו לוקח אלא הדבר שלם מכל מום. ואם פירש המוכר ואמר: על מנת שאין אתה חוזר עלי במום, הרי זה חוזר, עד שיפרש המום שיש בממכרו וימחול הלוקח, או עד שיאמר לו: (כל מום) שימצא במקח זה הפוחת דמיו עד כך וכך קבלתי אותו, שהמחול צריך לידע הדבר שמוחל לו בו ויפרש אותו, כמו המפרש האונאה.

אם כן, אי אפשר לומר שהקונה הסכים לקנות את הטרקטורון כפי שהוא, כי לא סביר שאדם הסכים לקבל רכב בעל מום שיגרום לו להפסיק לעבוד מיד בנסיעה הראשונה.

2. פתחי תשובה, לשו"ע חו"מ סי' רלב ס"ק א.
3. כסף הקדשים, סי' רלב סעי' ג.
4. שו"ע, חו"מ סי' רלב סעי' יב.
5. שם.
6. שם סעיף ז.

לכן אי אפשר להעלות טענת 'סבר וקיבל בנדון דידן. כמו כן, אין המוכר יכול לטעון שיתקן את הקלקול כדי לקיים המקח, כפי שנפסק להלכה ב'שלחן ערוך'⁷, שאם היה המום בגוף המקח, והוא מום משמעותי, אין המוכר יכול לתקנו ולקיים המקח.

3. האם אי ידיעה של הנתבע על התקלה מונע את ביטול המקח?
דבר פשוט הוא שגם אם המוכר לא ידע מהמומים, ואפילו שלא היה יכול לדעת עליהם, המקח בטל. דוגמה בולטת לדבר היא הדין המובא ב'שלחן ערוך'⁸, שהמוכר בהמה ונמצאה טרפה, אף על פי שהמוכר לא היה יכול לדעת מהמומים, המקח בטל. דוגמה נוספת כתב הרמ"א⁹:

וכל שכן בדבר שלא פשע הקונה כלל, כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שברו הלוקח ונמצא בו בדיל, שחייב להחזיר מעותיו אף על גב שגם המוכר נתאנה בו...

4. האם מגיע לקונה החזר על הוצאות ההובלה והבדיקה?
נראה כי דין בדיקה זו כדין בדיקה הנעשית על ידי הקונה לפני קניית רכב. והמנהג הוא שאם נעשית בדיקה כזאת, הרי היא על חשבון הקונה. לכן גם במקרה זה אין הקונה יכול לדרוש את הוצאות הבדיקה מהמוכר, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

סיכום

מוצדקת טענת הקונה לביטול המקח ולהחזר כל הכסף ששילם עבור הטרקטורון. אבל לא מתקבלת דרישתו להחזר הוצאות הבדיקה.

7. שו"ע, חו"מ סי' רלב סעי' ה.

8. שו"ע, חו"מ סי' רלב סעי' יא.

9. רמ"א, לשו"ע שם סעי' יח.